

บทที่ 16

หนี้สินของสามีกับภรรยา

ชายกับหญิงย่อมรู้จักกันก่อนที่จะทำการสมรสไม่มากก็น้อย ในระหว่างชายกับหญิงจึงอาจมีการกู้ยืมเป็นหนี้สินระหว่างกันซึ่งอาจเกิดขึ้นก่อนการสมรสและเมื่อทำการสมรสแล้วก็ได้นอกจากนี้ในระหว่างสมรสสามีกับภรรยาอาจก่อให้เกิดหนี้สินขึ้นได้กับบุคคลอื่น แต่หนี้สินที่เกิดขึ้นนี้อาจเป็นหนี้ที่เกิดขึ้นเพื่อครอบครัวซึ่งสามีและภรรยาต้องรับผิดชอบร่วมกันเรียกว่าหนี้ร่วม แต่ขณะเดียวกัน สามีหรือภรรยาอาจก่อให้เกิดหนี้สินขึ้นแต่เป็นเรื่องส่วนตัวของแต่ละฝ่าย เช่นนี้เรียกว่าหนี้ส่วนตัว หนี้สินของสามีกับภรรยาที่เกิดขึ้นในกรณีต่าง ๆ นี้จะต้องชำระหนี้อย่างไร หนี้สินของสามีกับภรรยาอาจเกิดขึ้นได้หลายกรณีซึ่งมีรายละเอียดต่าง ๆ ซึ่งจะได้แยกกล่าวถึงตามลำดับ คือ

1. หนี้สินระหว่างสามีกับภรรยา

ก่อนจะเป็นสามีภริยากันชายกับหญิงจะต้องใช้เวลาทำความรู้จักกันช่วงระยะเวลาหนึ่ง ในระหว่างนั้นเองชายกับหญิงอาจมีการกู้ยืมเป็นหนี้สินระหว่างกัน และเมื่อทำการสมรสกันแล้วสามีกับภริยาก็ยังสามารถกู้ยืมเป็นหนี้สินระหว่างกันได้อีกเช่นกัน แต่ถ้าหากเมื่อถึงกำหนดชำระหนี้แล้วสามีหรือภรรยาไม่ยอมชำระหนี้จะดำเนินการอย่างไรเนื่องจากเป็นสามีภริยากันอยู่ ในเรื่องนี้ มาตรา 1487 บัญญัติว่า “ในระหว่างที่เป็นสามีภริยากัน ฝ่ายใดจะยึดหรืออายัดทรัพย์สินของอีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้ เว้นแต่เป็นการยึดหรืออายัดทรัพย์สินในคดีที่ฟ้องร้องเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ หรือรักษาสิทธิระหว่างสามีภริยาตามที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะในประมวลกฎหมายนี้ หรือที่ประมวลกฎหมายนี้บัญญัติไว้โดยเฉพาะให้สามีภริยาฟ้องร้องกันเองได้ หรือเป็นการยึด หรืออายัดทรัพย์สินสำหรับค่าอุปการะเลี้ยงดูและค่าฤชาธรรมเนียมที่ยังมิได้ชำระตามคำพิพากษาของศาล” เมื่อเป็นสามีภริยากันก็มีความสัมพันธ์ที่จะต้องอยู่กินร่วมกันฉันสามีภริยา แม้ว่าสามีกับภริยาจะมีหนี้สินระหว่างกันแต่ถ้าเกิดการฟ้องร้องระหว่างกันในเรื่องหนี้สินในระหว่างสมรสแล้วอาจก่อให้เกิดความแตกร้างในครอบครัวได้ กฎหมายจึงกำหนดไว้ไม่ให้สามีหรือภริยายึดหรืออายัดทรัพย์สินของอีกฝ่ายหนึ่งในระหว่างสมรส เพราะจะทำให้เกิดความแตกแยกในครอบครัวขึ้นอย่างแน่นอน แต่อย่างไรก็ดีอาจมีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของอีกฝ่ายหนึ่งได้ ซึ่งเป็นข้อยกเว้นที่กฎหมายให้

สามารถทำได้ คือ ถ้าเป็นคดีที่ฟ้องร้องเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ หรือรักษาสีทริระหว่างสามีภริยาตาม ที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะในประมวลกฎหมายนี้ หรือที่ประมวลกฎหมายนี้บัญญัติไว้โดยเฉพาะให้ สามีภริยาฟ้องร้องกันเองได้ กรณีดังกล่าวนี้ เป็นกรณีที่มีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้ เช่น ตามมาตรา 1477 ที่บัญญัติให้สามีภริยาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสิทธิฟ้อง ต่อสู้หรือดำเนินคดีเกี่ยวกับการ สงวนบำรุงรักษาสินสมรสหรือเพื่อประโยชน์แก่สินสมรส ถ้าสามีหรือภริยาได้ดำเนินการฟ้องร้อง ตามที่บัญญัติไว้นี้ก็ถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่ หรือรักษาสีทริระหว่างสามีภริยาตามมาตรา 1477 แล้ว สามีหรือภริยาที่ดำเนินการฟ้องร้องก็สามารถที่จะยึดหรืออายัดทรัพย์สินของอีกฝ่าย หนึ่งได้ หรือในอีกกรณีหนึ่งคือถ้ามีกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นี้กำหนดไว้ โดยเฉพาะให้สามีภริยาฟ้องร้องกันเองได้ เช่นนี้ก็สามารถยึดหรืออายัดทรัพย์สินอีกฝ่ายหนึ่งใน ระหว่างที่เป็นสามีภริยากันอยู่ได้ สำหรับข้อยกเว้นอีกกรณีหนึ่งนั้นก็คงเหมือนเดิม คือถ้าเป็นเรื่อง ค่าอุปการะเลี้ยงดู และค่าฤชาธรรมเนียมที่ยังมิได้ชำระตามคำพิพากษาของศาล ก็สามารถที่จะยึด หรืออายัดทรัพย์สินของอีกฝ่ายหนึ่งในระหว่างที่เป็นสามีภริยากันอยู่ได้

ข้อสังเกตประการหนึ่ง มาตรา 1487 บัญญัติห้ามการยึดทรัพย์สินของอีกฝ่ายหนึ่งเท่านั้น แต่ไม่ห้ามการบังคับคดีในลักษณะอื่น ๆ เช่น คดีฟ้องขับไล่ หรือคดีฟ้องขอให้เปิดทางภาระ จำยอม ถ้าฝ่ายใดถูกศาลพิพากษาให้ขับไล่หรือพิพากษาให้เปิดทางภาระจำยอม อีกฝ่ายหนึ่งก็ขอ ให้บังคับได้ หรือสามีเป็นหนี้ภริยาแต่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษารายอื่นยึดทรัพย์สินของสามี ภริยาน่า จะร้องขอเฉลี่ยทรัพย์สินที่ยึดได้เพราะไม่ใช่การยึดทรัพย์สินของสามีตามมาตรา 1487 เป็นต้น ใน ส่วนของการฟ้องร้องระหว่างสามีภริยานั้น ป.พ.พ. มาตรา 193/22 บัญญัติว่า “อายุความสิทธิเรียก ร้องระหว่างสามีภริยาถ้าจะครบกำหนดก่อนหรือภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่การสมรสสิ้นสุดลง อายุ ความนั้นยังไม่ครบกำหนดจนกว่าจะครบหนึ่งปีนับแต่วันที่การสมรสสิ้นสุดลง” ดังนั้นแม้จะยึด ทรัพย์สินของอีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้ในระหว่างสมรสก็สามารถฟ้องยึดทรัพย์สินภายหลังขาดจากการ สมรสได้ตามมาตรา 193/22

2. หนี้ส่วนตัวของสามีหรือภริยา

มาตรา 1488 บัญญัติว่า “ถ้าสามีหรือภริยาต้องรับผิดชอบส่วนตัว เพื่อชำระหนี้ที่ก่อไว้ ก่อนหรือระหว่างสมรส ให้ชำระหนี้ส่วนตัวของฝ่ายนั้นก่อน เมื่อไม่พอจึงให้ชำระด้วย สินสมรสที่เป็นส่วนของฝ่ายนั้น” สามีหรือภริยาย่อมจะก่อหนี้ขึ้นได้ไม่ว่าก่อนหรือระหว่างสมรส

ถ้าเป็นหนี้ที่ก่อขึ้นก่อนสมรสย่อมเป็นหนี้ส่วนตัวของกลุ่มสมรสฝ่ายนั้น และถ้าเป็นหนี้ที่ก่อขึ้นระหว่างสมรสอาจเป็นหนี้ส่วนตัวหรือหนี้ร่วมระหว่างสามีภริยาได้ ซึ่งย่อมขึ้นอยู่กับการก่อหนี้ขึ้นนั้นเป็นเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องหนี้ร่วม

ในกรณีที่เป็นหนี้ส่วนตัวของสามีหรือภริยาข่มตกอยู่ในบังคับของมาตรา 1488 คือ เจ้าหนี้จะต้องบังคับชำระหนี้จากสินส่วนตัวของฝ่ายนั้นก่อน ซึ่งถ้าบังคับชำระหนี้จากสินส่วนตัวแล้วยังไม่เพียงพอเจ้าหนี้ก็สามารถที่จะบังคับชำระหนี้จากสินสมรสที่เป็นส่วนของฝ่ายนั้นอีก ในกรณีที่จะมีการบังคับชำระหนี้เอาจากสินสมรสที่เป็นส่วนของคู่สมรสที่เป็นหนี้ส่วนตัวนั้น เจ้าหนี้สามารถขอบังคับชำระหนี้เอาจากสินสมรสของฝ่ายนั้นได้โดยมิต้องร้องขอให้แยกสินสมรสออกเป็นสินส่วนตัวของฝ่ายนั้นก่อน แม้ว่ามาตรา 1483 ของบรรพ 5 เดิม บัญญัติให้เจ้าหนี้อาจร้องขอต่อศาลให้แยกสินบริคณห์ออกเป็นส่วนของลูกหนี้ เพื่อดำเนินการไปตามคำพิพากษา แต่ตามบรรพ 5 ปัจจุบันไม่มีการบัญญัติไว้ เจ้าหนี้จึงสามารถบังคับชำระหนี้ได้โดยตรงต่อสินสมรสนั้นแต่คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิที่จะขอถอนส่วนของตนในสินสมรสที่ถูกยึดบังคับชำระหนี้ได้

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกา เช่นคำพิพากษาฎีกาที่ 2526/2521 ศาลพิพากษาให้สามีชำระหนี้ละเมิดซึ่งสามีทำให้โจทก์เสียหายในการทำงานเป็นกรรมกรรับจ้างค้าข้าวโพดที่โจทก์มอบหมายซึ่งภริยาก็ทราบหนี้ตามคำพิพากษานี้ไม่ใช่หนี้ร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1490 ภริยาไม่มีส่วนร่วมรู้เห็นในการกระทำละเมิดต่อโจทก์ ในการบังคับคดีต้องกันส่วนเป็นของภริยากิ่งหนึ่งของเงินที่ขายทอดตลาดที่ดินสินสมรสที่โจทก์นำยึด หรือคำพิพากษาฎีกาที่ 1049/2523 ที่ดินที่โจทก์นำยึดเป็นสินสมรสซึ่งจำเลย (สามี) มีกรรมสิทธิ์ร่วมอยู่กับผู้ร้อง (ภริยา) ด้วย โจทก์จึงนำยึดเพื่อขายทอดตลาดชำระหนี้ที่จำเลยเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาแก่โจทก์ โดยไม่ต้องขอแบ่งส่วนของจำเลยออกก่อน เมื่อผู้ร้องเป็นเจ้าของร่วมในทรัพย์ที่ถูกยึด ก็ชอบที่จะร้องขอต่อศาลให้กันส่วนของผู้ร้องออกได้ แต่จะร้องขอให้ปล่อยทรัพย์ที่ถูกยึดไม่ได้ หรือคำพิพากษาฎีกาที่ 2618/2514 ผู้ร้องกับจำเลยจดทะเบียนสมรสเมื่อ พ.ศ. 2520 แต่อยู่กินกันมาประมาณ 30 ปีแล้ว จำเลยกับผู้ร้องร่วมกันสร้างบ้านพิพาทก่อนจดทะเบียนสมรส จึงมีกรรมสิทธิ์ร่วมกันคนละครึ่งถือได้ว่าเป็นสินส่วนตัวของผู้ร้องครั้งหนึ่ง หนี้ตามฟ้องจำเลยก่อให้เกิดขึ้นก่อนสมรส จึงไม่ใช่หนี้ร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1490 (4) ผู้ร้องมีสิทธิขอถอนส่วนเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดบ้านพิพาทได้ เป็นต้น

3. หนี้ร่วมของสามีภริยา

นับตั้งแต่ทำการสมรสสามีภริยาอาจก่อให้เกิดหนี้ร่วมขึ้นได้ ถ้าการที่จัดการไปนั้นเป็นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 1490 เมื่อเกิดหนี้ร่วมขึ้นเจ้าหนี้ก็สามารถบังคับชำระหนี้จากสามีกับภริยาได้ตามมาตรา 1489 ในที่นี้จะได้กล่าวถึงหนี้ร่วมมีลักษณะอย่างไรก่อน และถ้าสามีภริยาไม่ชำระหนี้เจ้าหนี้จะบังคับชำระหนี้ได้อย่างไร

3.1 หนี้ที่ถือว่าเป็นหนี้ร่วม

มาตรา 1490 บัญญัติว่า “หนี้ที่สามีภริยาเป็นลูกหนี้ร่วมกันนั้น ให้รวมถึงหนี้ที่สามีหรือภริยาก่อให้เกิดขึ้นในระหว่างสมรสดังต่อไปนี้

- 1) หนี้ที่เกี่ยวแก่การจัดการกิจการอันจำเป็นในครอบครัว การอุปการะเลี้ยงดูตลอดถึงการรักษาพยาบาลบุคคลในครอบครัว และการศึกษาของบุตรโดยควรแก่อัธยาศัย
- 2) หนี้ที่เกี่ยวข้องกับสินสมรส
- 3) หนี้ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการงานซึ่งสามีภริยาทำด้วยกัน
- 4) หนี้ที่สามีหรือภริยาก่อขึ้นเพื่อประโยชน์ตนฝ่ายเดียว แต่อีกฝ่ายหนึ่งได้ให้สัตยาบัน”

ปกติแล้วหนี้ร่วมอาจเกิดขึ้นได้จากสามีภริยาจัดการร่วมกัน หรือสามีหรือภริยาจัดการแต่ฝ่ายเดียวก็ได้ ถ้าหนี้ที่ก่อขึ้นนั้นเป็นหนี้อย่างหนึ่งอย่างใดดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1490 ทั้งสามีและภริยาจะต้องรับผิดชอบร่วมกัน สำหรับสามีภริยาที่กำหนดไว้ในมาตรา 1490 นี้ จะต้องเป็นสามีภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายด้วย เช่นคำพิพากษาฎีกาที่ 3156/2525 หนี้ที่สามีหรือภริยาก่อขึ้นในระหว่างสมรส ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1482 บรรพ 5 เคิม บัญญัติให้ถือว่าเป็นหนี้ร่วมนั้น หมายถึง การเป็นสามีภริยากันโดยชอบด้วยกฎหมาย เมื่อผู้ร้องมิได้เป็นภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายของจำเลย และมีได้เป็นลูกหนี้ร่วมในคดีที่โจทก์ฟ้องเรียกเงินกู้จากจำเลยด้วยหนี้ที่จำเลยกู้จากโจทก์จึงไม่เป็นหนี้ร่วมที่ผู้ร้องจะต้องรับผิดชอบด้วย หรือคำพิพากษาฎีกาที่ 1908/2540 หนี้ที่สามีหรือภริยาก่อขึ้นในระหว่างสมรส ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1490 บัญญัติให้ถือเป็นหนี้ร่วมนั้นหมายถึงการเป็นสามีภริยากันโดยชอบด้วยกฎหมาย แม้ข้อความในหนังสือรับสภาพหนี้จะระบุว่า จำเลยทั้งสองยอมรับผิดชำระหนี้จำนวน 800,000 บาทพร้อมดอกเบี้ยตามกฎหมายให้แก่ ศ. แต่เมื่อไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ 2 ได้ลงชื่อในหนังสือดังกล่าวหรือมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย คงมีจำเลยที่ 1 เพียงผู้เดียวที่ ลงชื่อไว้ในฐานะลูกหนี้ อีกทั้งในช่วง

ระยะเวลาที่จำเลยที่ 1 ก่อหนี้ขึ้นและทำหนังสือรับสภาพหนี้ จำเลยที่ 2 มิได้มีฐานะเป็นภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายของจำเลยที่ 1 แต่อย่างไร หนี้ที่จำเลยที่ 1 ก่อขึ้นตามหนังสือรับสภาพหนี้ดังกล่าวจึงไม่เป็นหนี้ร่วมระหว่างจำเลยที่ 1 กับจำเลยที่ 2 เป็นต้น

3.1.1 หนี้เกี่ยวแก่การจัดการอันจำเป็นในครอบครัว การอุปการะเลี้ยงดูตลอดถึงการรักษาพยาบาลบุคคลในครอบครัว และการศึกษาของบุตร โดยควรแก่อัธยาศัย

ตามมาตรา 1490 (1) นี้จะพอแบ่งกล่าวในรายละเอียดออกไว้เป็น 4 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง เป็นหนี้เกี่ยวแก่การจัดการบ้านเรือนและจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัว เมื่อทำการสมรสกันชายหญิงนั้นก็คงอยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยาตามมาตรา 1461 สามีหรือภริยาต่างก็มีอำนาจจัดการบ้านเรือนและจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัวได้ ไม่ว่าจะมีการตกลงให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอำนาจจัดการสินสมรสแต่ผู้เดียวหรือไม่ก็ตาม (มาตรา 1482) ทั้งนี้ก็เพื่อให้ชีวิตครอบครัวดำเนินไปได้โดยสมบูรณ์ไม่เป็นอุปสรรคต่อการใช้ชีวิตร่วมกันภายในครอบครัว เพราะการจัดการบ้านเรือนและจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัวเป็นปัจจัยพื้นฐานของครอบครัวนั่นเอง อำนาจจัดการดังกล่าวนี้ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 1482 ซึ่งหากมีหนี้สินเกิดขึ้นย่อมถือว่าเป็นหนี้ร่วมระหว่างสามีภริยา เช่นคำพิพากษาฎีกาที่ 1697/2538 ผู้ร้องอ้างว่าหนี้เงินกู้ที่จำเลยเป็นหนี้โจทก์มิใช่หนี้ร่วม ผู้ร้องมิได้เกี่ยวข้องหรือรู้เห็นยินยอมด้วย โจทก์คัดค้านว่าจำเลยได้นำเงินกู้ไปใช้ในการอุปการะเลี้ยงดูในครอบครัวและนำเงินบางส่วนไปชำระหนี้ค่าปลูกสร้างและตกแต่งบ้านที่โจทก์นำยึด คดีมีประเด็นพิพาทว่าหนี้เงินกู้นั้นเป็นหนี้ร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1490 หรือไม่ การที่ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่าหนี้ดังกล่าวจำเลยก่อขึ้นเพื่อประโยชน์ของตนฝ่ายเดียว แต่ผู้ร้องได้ให้สัตยาบันจึงเป็นหนี้ร่วมตามมาตรา 1490 (4) แม้โจทก์จะมีได้อุทธรณ์หรือแก้อุทธรณ์ตั้งประเด็นว่าเป็นหนี้ร่วมเพราะเกี่ยวแก่การจัดการบ้านเรือนและจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัวตามมาตรา 1490 (1) ศาลอุทธรณ์ภาค 3 ก็มีอำนาจวินิจฉัยว่าเป็นหนี้ร่วมตามมาตรา 1490 (1) นี้ได้ ไม่เป็นการนอกประเด็น

ประการที่สอง เป็นหนี้เกี่ยวแก่การอุปการะเลี้ยงดูบุคคลในครอบครัว “การอุปการะเลี้ยงดู” ก็คือ การดูแลให้ความช่วยเหลือในการดำรงชีพอยู่ในครอบครัว สำหรับ “บุคคลในครอบครัว” มิได้หมายความว่าเฉพาะระหว่างสามีภริยา บุตรธิดาเท่านั้น แต่หมายความว่าบุคคลที่อยู่ในการอุปการะเลี้ยงดูในครอบครัวด้วย เช่น บิดามารดา ญาติพี่น้อง คนอยู่อาศัย (คนขับรถ, คนรับใช้) เป็นต้น หนี้ที่ก่อขึ้นเพื่อการอุปการะเลี้ยงดูบุคคลในครอบครัวนี้ จึงอาจเกิดขึ้น

ได้ในหลาย ๆ ลักษณะ

ดังตัวอย่างเช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 71/2490 สามีละทิ้งภริยาไป แต่ยังไม่หย่าขาดจากกัน การที่ภริยาก่อนนี้ค่าอุปการะเลี้ยงดูบุคคลในครอบครัวในระหว่างนั้นยอมเป็นหนี้ร่วมผูกพันทรัพย์สินของทั้งสองฝ่าย

คำพิพากษาฎีกาที่ 771/2508 หนี้ที่สามีก่อขึ้นด้วยการกู้เงิน โจทก์มาลงทุนทำการประมงหาเลี้ยงครอบครัวยอมเป็นหนี้ร่วมระหว่างสามีภริยา

คำพิพากษาฎีกาที่ 1726/2524 จำเลยซึ่งเป็นสามีผู้ร้องกู้เงินมาลงทุนเอาค่าไรมาใช้จ่ายเลี้ยงครอบครัวเป็นหนี้ที่เกี่ยวข้อกับสินสมรสและการอุปการะเลี้ยงดู ซึ่ง ป.พ.พ. มาตรา 1482 บรรพ 5 เดิม (มาตรา 1490 บรรพ 5 ใหม่) ให้ถือว่าเป็นหนี้ร่วมกันระหว่างสามีภริยาผู้ร้องจึงไม่มีสิทธิขอถอนส่วนในเงินขายทอดตลาดที่ดินซึ่งเป็นสินสมรสได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1697/2538 ผู้ร้องอ้างว่าหนี้เงินกู้ที่จำเลยเป็นหนี้โจทก์มิใช่หนี้ร่วม ผู้ร้องมิได้เกี่ยวข้องหรือรู้เห็นยินยอมด้วย โจทก์คัดค้านว่าจำเลยได้นำเงินกู้อำนาจไปใช้ในการอุปการะเลี้ยงดูในครอบครัว และนำเงินบางส่วนไปชำระหนี้ค่าปลูกสร้างและตกแต่งบ้านที่โจทก์นำยึด คดีมีประเด็นพิพาทว่าหนี้เงินกู้เป็นหนี้ร่วมตาม ป.พ.พ. มาตรา 1490 หรือไม่ การที่ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่าหนี้ดังกล่าวจำเลยก่อขึ้นเพื่อประโยชน์ตนฝ่ายเดียว แต่ผู้ร้องได้ให้สัตยาบัน จึงเป็นหนี้ร่วมตามมาตรา 1490 (4) แม้โจทก์จะมีได้อุทธรณ์หรือแก้อุทธรณ์ตั้งประเด็นว่าเป็นหนี้ร่วมเพราะเกี่ยวแก่การจัดการบ้านเรือนและจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัวตามมาตรา 1490 (1) ศาลอุทธรณ์ภาค 3 ก็มีอำนาจวินิจฉัยว่าเป็นหนี้ร่วมตามมาตรา 1490 (1) นี้ได้ไม่เป็นการนอกประเด็นเป็นต้น

ประการที่สาม เป็นหนี้เกี่ยวแก่การรักษาพยาบาลบุคคลในครอบครัวเมื่อบุคคลในครอบครัวเจ็บป่วยไม่สบายย่อมจะต้องได้รับการดูแลรักษาพยาบาล เพื่อความปกติสุขในครอบครัวและของสังคมหนี้ที่ก่อขึ้นโดยสามีหรือภริยาเกี่ยวแก่การรักษาพยาบาลบุคคลในครอบครัวจึงเป็นหนี้ร่วมของสามีภริยา ถ้าไม่ถือว่าเป็นหนี้ร่วมแล้วหากว่าบุตรเจ็บป่วยจำเป็นต้องได้รับการรักษาพยาบาล โรงพยาบาลไม่ยินยอมรับรักษาพยาบาลเพราะไม่ได้รับความยินยอมจากสามี ภริยาเองก็ไม่มีหน้าที่การงานที่จะมั่นใจได้ว่าสามารถชำระค่ารักษาพยาบาลให้ได้ เช่นนี้ย่อมจะไม่เป็นปกติสุขต่อครอบครัวและต่อสังคมอีกด้วย เช่นคำพิพากษาฎีกาที่ 3289/2522 ค่ารักษาพยาบาลเป็นหนี้ร่วมตามมาตรา 1490 (1) สามีต้องรับผิดชอบร่วมกับภริยาในเงินที่ภริยาขอให้โจทก์ออกเงินทรรอง

คำรักษาพยาบาลกรियाไปก่อน เป็นต้น

ประการที่สี่ เป็นหนี้เกี่ยวแก่การศึกษาของบุตร โดยควรแก่อัศภาพปกติแล้วบิดามารดามีหน้าที่ต้องให้การศึกษาแก่บุตร ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1564 บิดามารดามีหน้าที่ต้องให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตร ในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ตามมาตรา 1490 อนุ 1 นี้ บัญญัติไว้ว่า โดยควรแก่อัศภาพ ดังนั้นควรจะต้องให้การศึกษาอย่างไร ถึงระดับการศึกษาใด ย่อมต้องคำนึงถึงสภาพฐานะของครอบครัวเป็นสำคัญด้วย ดังนั้นบิดาหรือมารดา (สามีกรिया) ที่ต้องเป็นหนี้สินเพื่อค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการศึกษาของบุตร เช่นค่าเล่าเรียน อุปกรณ์การเรียนต่าง ๆ เป็นต้น ย่อมต้องตกเป็นลูกหนี้ร่วมแม้ว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะได้กระทำไปโดยไม่ได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่งก็ตาม

ข้อสังเกตประการหนึ่ง มาตรา 1490 อนุ 1 ได้บัญญัติไว้ชัดถึงการศึกษานี้ของบุตรเท่านั้น ดังนั้น การใดที่ไม่ใช่การศึกษา หรือถ้าไม่ใช่บุตรของสามีกรियाแล้วย่อมไม่ตกอยู่ในบังคับของมาตรานี้

3.1.2 หนี้ที่เกี่ยวข้องกับสินสมรส

เป็นหนี้ที่เกี่ยวกับสินสมรสของสามีกรिया ซึ่งอาจเป็นการดูแลบำรุงรักษาซ่อมแซมเปลี่ยนแปลงสินสมรสต่าง ๆ ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เกี่ยวกับสินสมรส เช่นคำพิพากษาฎีกาที่ 1013/2519 ผู้ร้องกับจำเลยที่ 1 เป็นสามีกรियाกับจำเลยที่ 1 เป็นนายวงแชร์ เพื่อนำเงินไปต่อเติมเรือนสินบริคณห์ที่จำเลยที่ 1 อยู่กินร่วมกับผู้ร้อง ถือได้ว่าหนี้อันเกี่ยวกับการเล่นแชร์ที่โจทก์เล่นกับจำเลยที่ 1 เป็นหนี้ร่วมซึ่งเกี่ยวข้องกับสินบริคณห์ (สินสมรส) โจทก์นำเช็คเรือนเพื่อชำระหนี้เต็มจำนวนได้ ผู้ร้องไม่มีสิทธิร้องขอคืนส่วนของตนได้ หรือคำพิพากษาฎีกาที่ 3141/2532 จำเลยคู่เงินโจทก์ไปไถ่จ้างองที่คืนและบ้านอันเป็นสินสมรส หนี้รายนี้จึงเป็นหนี้ที่เกี่ยวข้องกับสินสมรส อันเป็นหนี้ที่สามีกรियाเป็นลูกหนี้ร่วมกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1490 (2) ผู้ร้องซึ่งเป็นกรियाจำเลยไม่มีสิทธิร้องขอคืนส่วนของตน เป็นต้น

หนี้ที่เกี่ยวข้องกับสินสมรสอาจมีได้ในหลาย ๆ ลักษณะ เช่นคำพิพากษาฎีกาที่ 460/2507 หนี้ค่าจ้างว่าความที่สามีฟ้องกรियाขอให้เพิกถอนการโอนที่กรियाกระทำไปโดยหวังว่าจะแบ่งเอาส่วนที่ตนคาดหมายว่าเป็นสินสมรส เช่นนี้ไม่ใช่หนี้ร่วมระหว่างสามีกรिया เป็นต้น แต่ถ้าเป็นค่าจ้างว่าความที่รักษาไว้หรือได้มาซึ่งสินสมรสอันเป็นประโยชน์ร่วมกันของสามีกรियाแล้วเป็นหนี้ร่วม

ดังตัวอย่างเช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 1005/2495 สามีกู้เงินโจทก์มาใช้จ่ายเป็นค่า
ทนายความในการฟ้องร้องเรียกคืนสินเดิมของภริยาจากพี่ชายของภริยา จนได้ทรัพย์พิพาทบางส่วน
กลับคืนมาเป็นสินเดิมของภริยา เพราะเดิมภริยาไม่ขอรับมรดกที่ดินแปลงนี้ตามสิทธิที่ควรจะได้รับ
นอกจากนั้น ยังนำไปใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลบุตรของสามีและภริยาเอง จึงเป็นหนี้ร่วมภริยาต้อง
รับผิดชอบ

คำพิพากษาฎีกาที่ 5696/2533 ทรัพย์พิพาทเป็นทรัพย์สินที่จำเลยและผู้ร้องซึ่ง
เป็นภริยาจำเลยได้มาในระหว่างสมรสจึงเป็นสินสมรส จำเลยได้นำทรัพย์พิพาทไปจำนองไว้กับ
ธนาคารเพื่อค้ำประกันหนี้เงินกู้ของ ส. บุตรของจำเลยและผู้ร้อง ซึ่งผู้ร้องให้ความยินยอม หนี้
จำนองที่เกิดขึ้นในระหว่างสมรสจึงถือเป็นหนี้ร่วมกันที่จำเลยกับผู้ร้องต้องรับผิดชอบร่วมกัน ส. ถูก
ธนาคารฟ้องเรียกหนี้เงินกู้ จำเลยกล่าวว่าทรัพย์พิพาทจะถูกยึดจึงกู้เงินจากโจทก์เพื่อนำไปชำระหนี้
แก่ธนาคารเพื่อไถ่ถอนจำนอง เมื่อหนี้จำนองเป็นหนี้ร่วมกันและเงินที่นำไปชำระหนี้จำนองก็เป็น
ส่วนหนึ่งของหนี้ตามฟ้องซึ่งผู้ร้องกับจำเลยจะต้องรับผิดชอบร่วมกัน ผู้ร้องเป็นภริยาของจำเลยไม่มี
สิทธิร้องขอคืนส่วน

คำพิพากษาฎีกาที่ 1828/2541 จำเลยที่ 1 ได้ที่ดินที่จำนองมาในระหว่างที่
จำเลยที่ 1 สมรสกับจำเลยที่ 3 ที่ดินดังกล่าวจึงเป็นสินสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ มาตรา 1474 (1) และเมื่อจำเลยที่ 1 นำที่ดินอันเป็นสินสมรสไปจดทะเบียนจำนองแก่
โจทก์โดยจำเลยที่ 3 ให้ความยินยอม หนี้ดังกล่าวจึงเป็นหนี้ที่จำเลยที่ 1 และที่ 3 ซึ่งเป็นภริยา
สามีเป็นลูกหนี้ร่วมกันตามมาตรา 1490 (2) โจทก์ข้อมีอำนาจฟ้องจำเลยที่ 3 ให้ร่วมรับผิดชอบ
จำเลยที่ 1 ได้ เป็นต้น

ในบางครั้งสินสมรสสองก่อให้เกิดความรับผิดชอบเป็นหนี้ร่วมแก่สามีภริยาที่จะต้อง
รับผิดชอบร่วมกัน เช่น สุนัขอันเป็นสินสมรสของสามีภริยาไปกัดบุคคลอื่น สามีภริยาข้อมีต้องรับผิดชอบ
ในการรักษาพยาบาลและค่าเสียหายแก่บุคคลอื่นนั้น เป็นต้น

3.1.3 หนี้ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการงานซึ่งสามีภริยาทำด้วยกัน

การงานซึ่งสามีภริยาทำด้วยกันนี้ หมายถึง การงานต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดหนี้ขึ้น
อันเกี่ยวกับกิจการงานของสามีภริยา แต่อย่างไรก็ดีก็ต้องคำนึงถึงความเกี่ยวข้องและความสมบูรณ์
ของการก่อให้เกิดหนี้ด้วยว่าเป็นหนี้ที่สามีหรือภริยาจะต้องรับผิดชอบในฐานะเป็นลูกหนี้ร่วมด้วยหรือไม่
ดังตัวอย่างเช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 1272/2501 การที่จำเลยซึ่งเป็นภริยาผู้ร้องได้กู้

เงินไปจากโจทก์เพื่อไปซื้ออุปกรณ์การก่อสร้าง ซึ่งสามีจำเลยกำลังทำงานอยู่ นั้น ผู้ร้องซึ่งเป็นสามีของจำเลยต้องรับผิดชอบด้วย จะปฏิเสธไม่รับผิดชอบหาได้ไม่

คำพิพากษาฎีกาที่ 1045/2505 จำเลยกับสามีก่อนตายได้เคยกู้เงินบุคคลอื่นมาจัดทำเหมืองแร่ โดยจำเลยเป็นผู้จัดการและสามียังเป็นผู้จัดการเหมืองแร่อื่นอีก นอกจากนี้จำเลยและสามียังมีหุ้นส่วนในเหมืองแร่อื่นอีกหลายแห่ง ดังนี้ แสดงว่าจำเลยและสามีมีอาชีพร่วมกันในทางค้าแร่ ฉะนั้นเมื่อสามีไปกู้เงินโจทก์มาเพื่อทำเหมืองแร่ระหว่างสมรสจึงต้องฟังว่ากู้เงินมาเพื่ออาชีพร่วมกัน เมื่อนำสืบไม่ได้ว่าสามีกู้ไปเป็นการส่วนตัวแล้ว หนี้เงินกู้จึงเป็นหนี้ร่วม

คำพิพากษาฎีกาที่ 241/2514 สามีจำเลยกู้เงินโจทก์ไปสร้างห้องแถวในที่ดินของมารดาจำเลย เป็นหนี้ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการงานที่สามีภริยาทำด้วยกันจึงเป็นหนี้ร่วม จำเลยต้องรับผิดชอบด้วย

คำพิพากษาฎีกาที่ 855/2518 ภริยากู้เงินโจทก์เพื่อนำไปใช้ในการขับรถ รับจ้างบรรทุกของเวลาไปกู้เงิน สามีกับภริยาไปด้วยกัน ถือว่าเป็นหนี้ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการงานที่สามีภริยาทำด้วยกันเป็นหนี้ร่วม

คำพิพากษาฎีกาที่ 912/2514 สามีภริยาร่วมกันจัดสรรที่ดินทำการค้า แม้สามีจะเป็นผู้ลงลายมือชื่อในสัญญาจะขายที่ดินจัดสรรคนเดียว ภริยาก็ต้องรับผิดชอบตามสัญญาที่สามีลงลายมือชื่อไว้คนเดียวนั้นด้วย

คำพิพากษาฎีกาที่ 3478/2528 จำเลยทำการค้าโดยตั้งร้านค้าในขณะที่จำเลยกับผู้ร้องเป็นสามีภริยากัน เมื่อไม่ปรากฏพฤติการณ์เป็นอย่างอื่น ย่อมฟังได้ว่ากิจการร้านค้าดังกล่าว จำเลยกับผู้ร้องกระทำด้วยกันตามธรรมดาของสามีภริยา จำเลยกู้เงินโจทก์ไปใช้ในกิจการร้านค้าจึงเป็นหนี้ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการงานที่ผู้ร้องกับจำเลยทำด้วยกันเป็นหนี้ร่วม ต้องเอาชำระจากสินสมรสและสินส่วนตัวของทั้งสองฝ่าย ผู้ร้องขอจึงจะขอคืนส่วนของตนหาได้ไม่

คำพิพากษาฎีกาที่ 800/2533 การที่จำเลยที่ 2 ได้ให้คำรับรองต่อธนาคารผู้ให้กู้ว่าจำเลยที่ 2 ทำงานเกษตรกับจำเลยที่ 1 ผู้เป็นสามีและรับผูกพันว่าเงินที่จำเลยที่ 1 กู้เป็นเงินที่นำไปเพื่อใช้ในการเกษตร หนี้เงินกู้ดังกล่าวจึงเป็นหนี้อันเนื่องจากการงานซึ่งสามีภริยาทำด้วยกัน แม้จำเลยที่ 2 ไม่ได้ลงชื่อในหนังสือกู้ร่วมกับจำเลยที่ 1 จำเลยทั้งสองก็มีฐานะเป็นลูกหนี้ร่วม

เมื่อโจทก์ซึ่งมีความผูกพันร่วมกับจำเลยที่ 1 ได้ใช้หนี้ของจำเลยที่ 1 ซึ่งจำเลยที่ 2 ต้องรับผิดชอบ ให้แก่ธนาคารผู้ให้กู้ไปแล้ว โจทก์ย่อมรับช่วงสิทธิของธนาคารผู้ให้กู้ที่มีต่อ

จำเลยทั้งสอง แม้จำเลยที่ 2 จะไม่มีนิติสัมพันธ์กับโจทก์ แต่จำเลยที่ 2 เป็นลูกหนี้ร่วมกับจำเลยที่ 1 จึงรับผิดชอบต่อโจทก์ด้วย

คำพิพากษาฎีกาที่ 2478/2533 หนีตามฟ้องเป็นหนี้ที่ผู้ตายได้ก่อขึ้นในระหว่างที่ผู้ตายกับผู้ร้องเป็นสามีภริยากัน โดยร่วมกันประกอบกิจการโรงงาน จึงเป็นหนี้ร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1490 ฉะนั้นทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดียึดมาเพื่อขายทอดตลาด แม้ผู้ร้องจะมีกรรมสิทธิ์ร่วมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตามผู้ร้องก็ไม่มีสิทธิขอถอนส่วนในทรัพย์สินดังกล่าว

คำพิพากษาฎีกาที่ 1852/2535 จำเลยที่ 2 สามีโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้ร้องทำสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีกับโจทก์มีทรัพย์พิพาทจำนองเป็นประกัน โดยผู้ร้องยินยอมและให้ผู้ร้องมีสิทธิเบิกจ่ายเงินจากบัญชีได้เพื่อนำเงินมาลงทุนทำการค้าขายพืชไร่ร่วมกัน ถือว่าเป็นหนี้ร่วมอันเกิดขึ้นเนื่องจากการงานซึ่งสามีภริยาทำด้วยกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1490 (3) ผู้ร้องจึงไม่มีสิทธิขอถอนส่วนของผู้ร้องจากทรัพย์พิพาทที่ขายทอดตลาด เป็นต้น

ถ้าลักษณะของกิจการสามีภริยาได้เป็นการทำด้วยกันย่อมไม่ใช่หนี้ร่วม เช่น ภริยากระทำการไปในฐานะเป็นตัวแทนของสามี ภริยาไม่ต้องรับผิดชอบในหนี้สินอันเกิดจากกิจการที่กระทำไปตามหน้าที่ตัวแทน (คำพิพากษาฎีกาที่ 968/2495) หรือภริยาตั้งร้านรับจ้างตัดเสื้อโดยสามีรู้เห็นยินยอมแล้ว ภริยาไปกู้เงินเพื่อมาลงทุนในร้านค้าโดยไม่ได้รับอนุญาตจากสามี สามีไม่ต้องรับผิดชอบด้วย (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 779/2496) เป็นต้น

3.1.4 หนี้ที่สามีหรือภริยาก่อขึ้นเพื่อประโยชน์ตนฝ่ายเดียว แต่อีกฝ่ายหนึ่งได้ให้สัตยาบัน

ปกติแล้วถ้าสามีและภริยาจัดการสินสมรสร่วมกัน สามีและภริยาจะต้องรับผิดชอบร่วมกันในการจัดการนั้น แต่ถ้าสามีหรือภริยาก่อหนี้ขึ้นเพื่อประโยชน์ของตนเองฝ่ายเดียวไม่ใช่เพื่อสามีและภริยาร่วมกันแล้ว ฝ่ายที่ก่อหนี้ขึ้นนั้นย่อมต้องรับผิดชอบเอง เพื่อประโยชน์ตนฝ่ายเดียวมิได้หมายความว่าถึงเป็นการเฉพาะแก่ตัวสามีหรือภริยาที่ก่อหนี้ขึ้นเท่านั้น แต่หมายความว่ารวมถึงบุคคลที่สามีหรือภริยาที่ก่อหนี้ขึ้นต้องการให้ประโยชน์ถึงด้วย เช่น สามีกู้เงินให้ภริยาอีกคนหนึ่ง เช่นนี้ถือว่าเป็นประโยชน์แก่ตนฝ่ายเดียว เพราะภริยาที่ถูกต้องตามกฎหมายไม่ได้รับประโยชน์ด้วย ดังนั้นหนี้ที่ก่อขึ้นจึงเป็นหนี้ส่วนตัว เป็นต้น

ถ้าหนี้ที่ก่อขึ้นเพื่อประโยชน์แก่ตนฝ่ายเดียวนี้ อีกฝ่ายหนึ่งได้ให้สัตยาบันแล้ว

หนี้ที่ก่อขึ้นซึ่งเป็นหนี้ส่วนตัวก็จะกลายเป็นหนี้ร่วมระหว่างสามีภริยา การให้สัตยาบันนั้นกฎหมายไม่ได้กำหนดไว้ว่าจะต้องทำอะไร จึงอาจทำเป็นวาจาหรือเป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้ เช่น สามีลงลายมือชื่อเป็นพยานในหนังสือรับสภาพหนี้ที่ภริยาทำขึ้น ข้อเท็จจริงมีว่า ภริยากู้เงินโจทก์โดยสามีไม่ได้อนุญาตภายหลังภริยาทำหนังสือรับสภาพหนี้ สามีลงชื่อเป็นพยานในหนังสือนั้นถือว่าสามีให้สัตยาบันแล้ว (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1364/2495) หรือจะเป็นการลงชื่อในสัญญาจะซื้อจะขายที่ดิน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 486/2510) หรือในสัญญากู้ยืมเงินก็ดี (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1026/2513) ถือว่าเป็นหนี้ร่วมระหว่างสามีภริยา หรือตัวอย่างคือ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3693/2532 การที่ผู้ร้องทำหนังสือระบุว่า ให้ความยินยอมในการทำนิติกรรมเกี่ยวกับการแก้ไขหนี้จำนวนรวมทั้งกิจการอื่นที่กระทำไปโดยผู้ร้องขอร่วมรับผิดชอบในนิติกรรมนั้นเสมือนผู้ร้องได้กระทำเองทุกประการ ถือว่าผู้ร้องยอมให้สัตยาบันหนี้ที่เกิดขึ้นว่าเป็นหนี้ร่วมระหว่างผู้ก่อหนี้ซึ่งเป็นสามีกับผู้ร้องแล้ว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4134/2541 จำเลยที่ 2 ทำสัญญาค้ำประกันหนี้ของจำเลยที่ 1 ต่อโจทก์โดยขอรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วม และจำเลยที่ 3 ในฐานะภริยาของจำเลยที่ 2 ได้ทำหนังสือให้ความยินยอมในการที่จำเลยที่ 2 ทำสัญญาค้ำประกันหนี้ของจำเลยที่ 1 ดังกล่าวไว้ต่อโจทก์ การที่จำเลยที่ 3 ซึ่งเป็นคู่สมรสของจำเลยที่ 2 ได้ให้ความยินยอมแก่จำเลยที่ 2 ในการทำนิติกรรมทุกอย่างกับโจทก์ได้ ถือได้ว่าจำเลยที่ 3 ได้ร่วมรับรู้หนี้ที่จำเลยที่ 2 ก่อขึ้นในฐานะผู้ค้ำประกันจำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 3 ได้ให้สัตยาบันในหนี้ดังกล่าวแล้ว กรณีต้องด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1490 (4) หนี้ตามสัญญาค้ำประกันที่จำเลยที่ 2 กระทำไปจึงเป็นหนี้ร่วม จำเลยที่ 3 จึงต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ 2 อย่างลูกหนี้ร่วมในฐานะผู้ค้ำประกันต่อโจทก์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2107/2543 จำเลยที่ 1 ทำสัญญากู้เงินไปจากโจทก์ โดยจำเลยที่ 3 สามีของจำเลยที่ 1 ลงลายมือชื่อในหนังสือให้ความยินยอม ซึ่งมีข้อความว่าตนยินยอมให้จำเลยที่ 1 ทำนิติกรรมทุกอย่างกับโจทก์ได้ ดังนี้ ถือว่าจำเลยที่ 3 ร่วมรับรู้หนี้ที่จำเลยที่ 1 ก่อให้เกิดขึ้นและให้สัตยาบันในหนี้ดังกล่าว จึงเป็นหนี้ร่วมซึ่งจำเลยที่ 1 และที่ 3 ต้องรับผิดชอบร่วมกัน

ในบางกรณีก็ไม่ได้ทำเป็นหนังสือไว้ก็เป็นการให้สัตยาบันด้วย เช่นคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1178/2510 สามีโจทก์ผู้รับโอนที่ดินเพื่อชำระหนี้เงินกู้ ในวันที่รับโอนนั้นโจทก์ได้รับรู้อยู่ด้วย จึงเป็นการแสดงว่าโจทก์ให้สามีรับชำระหนี้แทนและเป็นการให้สัตยาบันในตัวแล้ว หรือคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2715/2520 สามีค้ำประกันหนี้เมื่อถูกทวงถามและฟ้องคดี ภริยาขอชำระต้นเงินแต่

เรื่องเรื่องดอกเบี้ยเป็นการให้สัตยาบันเป็นหนี้ร่วม โจทก์บังคับคดีแก่สินสมรสได้ หรือคำพิพากษาฎีกาที่ 2161/2542 แม้หนี้เงินกู้จำนวน 3,500,000 บาท ซึ่ง อ. สามีจำเลยกู้ยืมจากโจทก์เป็นหนี้ที่ อ. ก่อขึ้นในระหว่างสมรสเพื่อประโยชน์ของ อ. ฝ่ายเดียวก็ตามแต่จำเลยก็ยินยอมให้ อ. กู้ยืมเงินดังกล่าวจากโจทก์ การที่จำเลยได้ร่วมรับรู้ถึงหนี้เงินกู้ที่ อ. ได้ก่อให้เกิดขึ้นและจำเลยได้ให้สัตยาบันในหนี้ดังกล่าว หนี้จึงเป็นหนี้ที่สามีมักริยาเป็นลูกหนี้ร่วมกัน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1490 (4) จำเลยในฐานะภริยาย่อมต้องร่วมกับ อ. ผู้เป็นสามีรับผิดชอบหนี้เงินกู้ดังกล่าวให้แก่โจทก์ เป็นต้น

แต่หากว่าคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งมิได้ให้ความสนใจจะถือว่าเป็นการให้สัตยาบันไม่ได้ เช่นคำพิพากษาฎีกาที่ 599/2531 จำเลยกับผู้ร้องเป็นสามีภริยากัน แต่แยกกันอยู่และไม่เกี่ยวข้องกัน การที่จำเลยซึ่งเป็นสามีถูกฟ้องคดีเรียกหนี้สินที่ค้างชำระและโจทก์นำส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องให้จำเลยที่บ้านที่ผู้ร้องซึ่งเป็นภริยาอาศัยอยู่ เมื่อผู้ร้องทราบแต่ก็ไม่ชวนขว้ายแจ้งให้จำเลยทราบถึงการถูกฟ้องคดีนั้น พฤติการณ์ดังกล่าวมิได้แสดงว่าผู้ร้องผู้เป็นภริยาได้ให้สัตยาบันในหนี้ที่จำเลยผู้เป็นสามีได้ก่อให้เกิดขึ้นเพื่อประโยชน์ของตนฝ่ายเดียว ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1490 (4) แต่ประการใดเพราะโจทก์ฟ้องจำเลยแต่ผู้เดียว ผู้ร้องไม่มีสิทธิต่อสู้คดีแทนจำเลยด้วย เป็นต้น

ข้อสังเกต การให้สัตยาบันของคู่สมรสซึ่งไม่ได้ร่วมก่อหนี้ด้วย แต่ได้มีการให้สัตยาบันจึงทำให้เป็นหนี้ร่วมตามมาตรา 1490 (4) นั้น ในข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นมีลักษณะการให้สัตยาบันในลักษณะต่าง ๆ มากมาย จึงน่าจะได้พิจารณาถึงการให้สัตยาบันให้เข้าใจว่า ลักษณะอย่างไรที่จะทำให้เกิดหนี้ร่วมตามมาตรา 1490 (4) ขึ้นได้ ดังนั้นก็จะขอกล่าวอ้างถึงหมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 339/2540 ซึ่งให้ความคิดเห็นไว้ คือ

“คำว่า “สัตยาบัน” ไม่มีกฎหมายบัญญัติจึงต้องพิจารณาจากความหมายตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ซึ่งให้ความหมายว่า “การยืนยันความตกลง”

โดยหลัก “การให้สัตยาบัน” เป็นนิติกรรมฝ่ายเดียว กฎหมายมิได้บัญญัติว่าจะต้องทำอะไร ดังนั้นแม้จะเป็นกิจการที่มีกฎหมายบัญญัติให้ทำเป็นหนังสือ หรือจดทะเบียนคู่สมรสจะให้สัตยาบันด้วยปากเปล่าก็ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 561/2482)

การให้สัตยาบัน อาจทำได้ด้วยการแสดงเจตนาโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยาย (คำพิพากษาฎีกาที่ 1747/2500) นอกจากนี้ยังอาจแสดงเจตนาโดยการนิ่งได้ด้วย แต่จะต้องเป็นการ

นี้้งตามประเพณี หรือตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ (กรณีของการนี้้ง ตัวอย่างที่นำมาปรับได้ก็คือ กรณีไม่บอกล้างนิติกรรมที่เป็นโมฆียะจนล่วงเลยเกินเวลาตามกฎหมายกำหนดไว้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 181)

กรณีการให้สัตยาบันโดยปริยาย ที่สามมีกริยารับผิดเป็นหนึ่งร่วมกัน เช่น

- สามมีเป็นผู้กู้ กริยาชำระดอกเบี้ย (เทียบเคียงคำพิพากษาฎีกาที่ 251/2522)
- สามมีลงชื่อเป็นพยานในหนังสือรับสารภาพหนี้ที่กริยาทำไว้กับเจ้าหนี้ (คำ

พิพากษาฎีกาที่ 1764/2495)

- สามมีหรือกริยาลงชื่อเป็นพยานในสัญญาจะซื้อจะขายที่ดิน (คำพิพากษาฎีกาที่ 486/2510) หรือในสัญญากู้ยืมเงิน (คำพิพากษาฎีกาที่ 1026/2518)

กรณีให้ความยินยอมในการทำนิติกรรมก่อนหน้าคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้ที่ศาลฎีกาได้วางบรรทัดฐานไว้ว่าเป็นหนึ่งร่วม เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 3693/2532 การที่ผู้ร้องทำหนังสือระบุว่าให้ความยินยอมในการทำนิติกรรมเกี่ยวกับการแก้ไขหนี้จำนอง รวมทั้งกิจการอื่นที่กระทำไปโดยผู้ร้องขอร่วมรับผิดชอบในนิติกรรมนั้น เสมือนผู้ร้องได้กระทำทุกประการ ถือว่าผู้ร้องยอมให้สัตยาบันหนี้ที่เกิดขึ้นว่าเป็นหนึ่งร่วมระหว่างผู้ก่อหนี้ซึ่งเป็นสามมีกับผู้ร้องแล้ว

คำพิพากษาฎีกาที่ 5696/2533 ทรัพย์พิพาทเป็นทรัพย์สินที่ผู้ร้องผู้เป็นกริยาและจำเลยผู้เป็นสามมีได้มาในระหว่างสมรสจึงเป็นสินสมรส จำเลยได้นำทรัพย์พิพาทไปจำนองไว้กับธนาคารเพื่อค้ำประกันหนี้เงินกู้ของ ส. บุตรจำเลยและผู้ร้อง ซึ่งผู้ร้องให้ความยินยอม หนี้จำนองที่เกิดขึ้นในระหว่างสมรสจึงถือเป็นหนึ่งร่วมกันที่จำเลยกับผู้ร้องต้องรับผิดชอบร่วมกัน ฉะนั้นการที่ ส. ถูกธนาคารฟ้องเรียกหนี้เงินกู้ จำเลยกล่าวว่าทรัพย์พิพาทจะถูกยึด จึงขอกู้เงินจากโจทก์เพื่อนำไปชำระหนี้แก่ธนาคารเพื่อไถ่ถอนจำนองนั้น เมื่อหนี้จำนองเป็นหนึ่งร่วมกันและเงินที่นำไปชำระหนี้จำนองก็เป็นส่วนหนึ่งของหนี้ตามฟ้องซึ่งผู้ร้องกับจำเลยจะต้องรับผิดชอบร่วมกัน ผู้ร้องจึงไม่มีสิทธิร้องขอถอนส่วนเอาเงินจากการขายทอดตลาดทรัพย์พิพาทไว้ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 5531/2534 ผู้ร้องกับจำเลยที่ 2 เป็นสามมีกริยากัน ผู้ร้องทำหนังสือให้ความยินยอมให้จำเลยที่ 2 ทำนิติกรรมโดยระบุว่า กิจการใดที่จำเลยที่ 2 ได้กระทำไป ผู้ร้องขอร่วมรับผิดชอบในนิติกรรมนั้นด้วยเสมือนหนึ่งผู้ร้องได้กระทำเองทุกประการ แสดงให้เห็นว่าผู้ร้องได้รับรู้ถึงหนี้สินที่จำเลยที่ 2 ได้ก่อให้เกิดขึ้นถือได้ว่าผู้ร้องให้สัตยาบันหนี้ดังกล่าวเป็นหนี้

ร่วมกันระหว่างจำเลยที่ 2 กับผู้ร้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1490 จึงต้องผูกพันที่ดินและทรัพย์สินอื่นทั้งหมดทั้งส่วนของผู้ร้องด้วย ไม่ว่าจะเป็ นสินสมรสและสินส่วนตัวของผู้ร้องตามมาตรา 1489 ผู้ร้องจึงไม่มีสิทธิร้องขอ กั้นส่วน เป็นต้น

จากที่กล่าวมานั้นจึงสรุปได้ว่า การให้สัตยาบันหนี้ตามมาตรา 1490 (4) ที่จะเป็นหนี้ร่วมของกลุ่มสมรสย่อมหมายถึงการกระทำใด ๆ ที่กลุ่มสมรสอีกฝ่ายได้แสดงเจตนาขอรับรองหนี้ที่กลุ่มสมรสฝ่ายที่ก่อหนี้ได้ทำไว้

มีข้อสังเกตว่า กรณีถ้าเป็นหนี้ของสามีภริยา ที่เกิดขึ้นก่อนสมรสต่อมาภายหลังสมรสแล้วสามีหรือภริยา ฝ่ายที่มีได้ก่อหนี้ได้ให้สัตยาบัน จะถือว่าเป็นหนี้ร่วมหรือไม่

เรื่องดังกล่าวมีคำพิพากษาฎีกาที่ 2618/2524 วินิจฉัยไว้แล้วว่า “ไม่เป็นหนี้ร่วม ยังคงถือว่าเป็นหนี้ส่วนตัวของฝ่ายที่ก่อหนี้ขึ้นดังเดิม”⁽¹⁾

3.2 การบังคับชำระหนี้ร่วม

มาตรา 1489 บัญญัติไว้ว่า “ถ้าสามีภริยาเป็นลูกหนี้ร่วมกันให้ชำระหนี้ นั้นจากสินสมรสและสินส่วนตัวของทั้งสองฝ่าย” เมื่อมีหนี้ร่วมของสามีภริยาเจ้าหนี้สามารถบังคับชำระหนี้จากสินสมรสและสินส่วนตัวของทั้งสองฝ่ายได้ เช่นคำพิพากษาฎีกาที่ 1005/2495 สามีกู้เงินเข้ามาใช้เป็นค่าทนายความในการฟ้องพิชายของภริยาจนได้ที่ดินบางส่วนกลับคืนมาเป็นสินเดิมของภริยาและสามีได้เอาเงินที่กู้มานั้นมาใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลบุตร ซึ่งยังเป็นผู้เยาว์อยู่ เช่นนี้ ต้องถือว่าเป็นหนี้ร่วม เจ้าหนี้เงินกู้มีอำนาจยึดที่ดินสินเดิมของภริยาดังกล่าวมาใช้หนี้เงินกู้ นั้นได้ หรือคำพิพากษาฎีกาที่ 2725/2528 ผู้ร้องเป็นภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายของจำเลย จำเลยไปยืมเงินโจทก์มาเพื่ออุปการะเลี้ยงดูและเพื่อประโยชน์ร่วมกันระหว่างจำเลยกับผู้ร้องซึ่งเป็นหนี้ร่วม ผู้ร้องจึงไม่มีสิทธิขอ กั้นส่วน ในสินสมรสที่โจทก์นำยึดมาขายทอดตลาดเพื่อชำระหนี้ตามคำพิพากษา หรือคำพิพากษาฎีกาที่ 6452/2539 หนี้คดีนี้เป็นหนี้ร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1490 ซึ่งจำเลยและผู้ร้องจะต้องร่วมกันรับผิดชอบในฐานะลูกหนี้ร่วม โจทก์จึงชอบที่จะบังคับชำระหนี้จากสินสมรสได้ทั้งหมด เมื่อจำเลยนำที่ดินและบ้านพิพาทซึ่งเป็นสินสมรสระหว่างจำเลยกับผู้ร้องไปจำนองเป็นประกัน โจทก์จึงมีสิทธิที่จะบังคับชำระหนี้จากที่ดินและบ้านพิพาทอันเป็นสินสมรสได้ทั้งหมด โดยไม่จำต้องฟ้องผู้ร้องเป็นจำเลยด้วยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1489

⁽¹⁾ ดูหมายเหตุ คำพิพากษาฎีกาที่ 339/2540 : ศูนย์บริการข้อมูลตุลาการ - กระทรวงยุติธรรม

ผู้ร้องจึงไม่มีสิทธิขอคืนส่วนของตน เป็นต้น

อย่างไรก็ตามในการฟ้องร้องบังคับชำระหนี้เข้าหนี้จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นด้วยว่าหนี้ตามฟ้องนั้นเป็นหนี้ร่วมของสามีภริยา เช่นคำพิพากษาฎีกาที่ 866/2510 โจทก์ชนะคดีจำเลยซึ่งเป็นสามีผู้ร้อง นำยี่คนาพิพาทซึ่งเป็นสินสมรส ผู้ร้องร้องขอให้คืนส่วนของผู้ร้องออกครึ่งหนึ่ง ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า แม้หนี้รายนี้จะเกิดขึ้นระหว่างจำเลยกับผู้ร้องเป็นสามีภริยากัน แต่หนี้บางชนิดตามมาตรา 1482 (มาตรา 1490 บรรพ 5 ใหม่) เท่านั้นที่เป็นหนี้ร่วม เมื่อโจทก์กล่าวอ้างว่าเป็นหนี้ร่วมโจทก์ต้องมีหน้าที่นำสืบ เป็นต้น

มาตรา 1489 ให้เจ้าหนี้สามารถบังคับชำระหนี้จากสินสมรสและสินส่วนตัวของทั้งสองฝ่ายได้ โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะต้องบังคับชำระหนี้สินสมรสก่อนหรือสินส่วนตัวก่อน ดังเช่นในมาตรา 1488 คืออาจจะบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก่อนจนครบก็ได้ แต่ถ้าจะบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินส่วนตัวของฝ่ายใดก็จะต้องฟ้องคู่สมรสฝ่ายนั้นด้วย เช่นคำพิพากษาฎีกาที่ 1039/2492 เจ้าหนี้ตามคำพิพากษายึดสินส่วนตัวของภริยาจำเลยโดยมิได้ฟ้องภริยาเป็นจำเลยไม่ได้ เพราะภริยาเป็นคนนอกคดี แม้จะปรากฏว่าภริยาเป็นลูกหนี้ร่วมก็ตาม หรือคำพิพากษาฎีกาที่ 1652/2522 เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของสามีในคดีที่ภริยามีได้ถูกฟ้องด้วยชื่อที่ดินสินส่วนตัวของภริยาชำระหนี้ไม่ได้ แม้เป็นหนี้ร่วมระหว่างสามีภริยาสินส่วนตัวของภริยาไม่ใช่ทรัพย์สินที่เป็นของภริยาซึ่งตามกฎหมายอาจถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือเป็นทรัพย์สินที่อาจบังคับเอาชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 282 วรรคท้ายหรือคำพิพากษาฎีกาที่ 445/2540 หนังสือให้ความยินยอมของผู้ร้องมีข้อความให้คู่สมรสของผู้ร้องคือจำเลยที่ 2 มีอำนาจทำนิติกรรมทุกชนิดเกี่ยวกับการจัดสินสมรสของผู้ร้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1477 และผู้ร้องยังให้ความยินยอมแก่จำเลยที่ 2 ให้มีอำนาจทำนิติกรรมทุกชนิดกับธนาคาร โจทก์ได้ โดยให้ถือเสมือนหนึ่งเป็นการกระทำของผู้ร้องเอง เมื่อจำเลยที่ 2 ทำสัญญาค้ำประกันหนี้ของบริษัท บ. แก่โจทก์โดยผู้ร้องได้ให้ความยินยอมในภายหลัง ถือได้ว่าหนี้ตามสัญญาค้ำประกันที่จำเลยที่ 2 เป็นผู้ก่อขึ้นในระหว่างสมรสผู้ร้องได้ให้สัตยาบันแล้ว จึงเป็นหนี้ร่วมระหว่างผู้ร้องและจำเลยที่ 1 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1490 (4) แต่สินส่วนตัวของภริยาไม่ใช่ทรัพย์สินที่เป็นของภริยาซึ่งตามกฎหมายอาจถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือเป็นทรัพย์สินที่อาจบังคับเอาชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 282 วรรคท้าย โจทก์มิได้ฟ้อง ผู้ร้องเป็นจำเลยผู้ร้อง

มิได้เป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาของโจทก์ แม้หนี้ที่จำเลยที่ 2 เป็นหนี้โจทก์จะเป็นหนี้ร่วมระหว่างจำเลยที่ 2 กับผู้ร้อง โจทก์ไม่มีอำนาจยึดที่พิพาทซึ่งเป็นสินส่วนตัวของผู้ร้องเพื่อชำระหนี้แก่โจทก์เป็นต้น หากปรากฏว่าเมื่อมีหนี้ร่วมของสามีภริยาและต่อมามีการหย่าร้างกันอันเป็นผลให้มีการแบ่งแยกสินสมรส เช่นนี้ก็ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของเจ้าหนี้ที่จะบังคับชำระหนี้เอาจากสามีหรือจากภริยาหรือจากสามีและภริยาได้